

The future of Tehran in International Rankings

Sahar Nedae Tousi ^{1*}

1. Associate Professor, Department of Urban & Regional Planning and Design, Faculty of Architecture and Urbanism, University of Shahid Beheshti, Tehran, Iran

Highlights:

Among the 35 international integrated indices related to the ranking of cities worldwide, Tehran has participated in only 8, and its position has been unsatisfactory.

ARTICLE INFO

EXTENDED ABSTRACT

UPK, 2025

VOL. 8, Issue 4, PP, 83-103

Received: 17 Feb 2024

Accepted: 08 Dec 2024

Article Type:

Research article

Keywords: Urban Ranking, Composite Index, Forecasting, Tehran Metropolis

Cite this article:

Nedae Tousi. N. (2025). The future of Tehran in International Rankings. *Urban Plan Knowl*, 8(4), 83-103.

DOI: [10.22124/UPK.2025.25534.1885](https://doi.org/10.22124/UPK.2025.25534.1885)

Introduction: Urban ranking is one of the comparative urbanism approaches that, despite the generalizing and homogenizing attitude it has toward all cities—regardless of their diversity and differences—has become one of the main agendas of those in charge of policymaking and the development of the world's metropolises. In this way, they can secure the "best" position for themselves in international rankings, improve their international image and reputation, and ultimately achieve urban competitiveness in attracting footloose capital, creative classes, and international events. Establishing the perspective of "Tehran as a cultural, knowledge-based, and standard city in the world of Islam" demonstrates the serious determination of development managers to improve the global status of this metropolis. However, Tehran's rank in international indexes, especially in recent years, has not been favorable and is also declining (see Fig. 1).

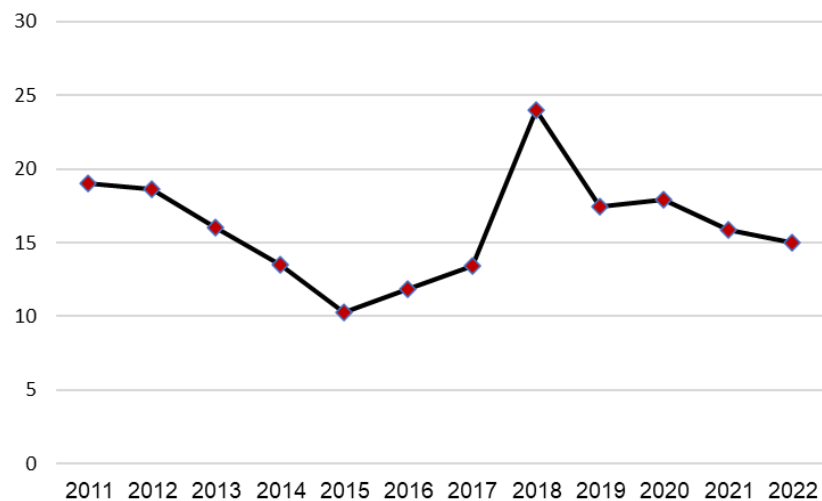

Figure 1. The average position of Tehran metropolis in selected global rankings (a higher number indicates a more favorable situation) Research in international arenas has identified the factors affecting the future positions of cities in international rankings. However, no comprehensive research quantitatively studies the future position of a specific city concerning these factors. In 2006, Kelly et al.

Corresponding Author: s.n.tousi@gmail.com

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

studied the future and scenarios of global cities in 2030 and acknowledged that future global cities are no longer based on Sassen's definition of leading cities in knowledge-based and advanced economies, centers of multinational companies, and control and command centers. Rather, sustainability will be one of the main indicators of globalization and achieving a superior position. Characteristics of sustainable global cities include a sustainable urban economy, sustainable urban society, affordable urban housing, a sustainable urban environment and ecosystem, sustainable transportation, and democracy with citizen participation.

Methodology: The ranking of metropolises is conducted using a combined or composite index methodology. This integrated index consists of a set of criteria and indicators designed to understand and explain complex and multidimensional issues, such as the level of human development, competitiveness, sustainability, crisis management capacity, gender inequalities, multiple deprivations, and other relevant factors. In other words, these indicators evaluate the situation at macro levels of development and measure social, political, and economic issues in a combined manner. They can be used to summarize complex issues and rank countries and other spatial units, such as regions and cities. By utilizing all identified variables, the current conditions are reflected, and the overall distance from measurable goals is assessed. Based on the proposed problem, the main agenda of the upcoming research is dedicated to the future perspective of the situation and the future position of Tehran in international rankings, as well as the factors affecting this situation. In this regard, the research will employ a "Correlational and Causality Research Design" method to summarize the changes in Tehran's position in international rankings. Subsequently, by identifying the driving and influencing forces behind the decline and rise of this metropolis, regression modeling will be applied to analyze the relationship between Tehran's rank (as the dependent variable) and the factors affecting this position (as independent variables). Finally, after establishing this relationship, the research will envision future scenarios to depict the potential future situation.

Results: Out of 35 major global indices, Tehran actively participates in only eight, with limited or unreliable data affecting its broader representation. Tehran's global performance has been inconsistent: it improved steadily until 2017, followed by a decline through 2020. Two scenarios are proposed for its future trajectory: A gradual recovery to 2020 levels (optimistic). A decline to 2017 levels (pessimistic). To achieve improved rankings, Tehran must focus on advancements in political and economic transparency, governance, employment, and innovation, alongside enhancing urban diplomacy and ensuring consistent participation in global rankings. While broader political and economic uncertainties present challenges, proactive urban management and the establishment of robust, publicly accessible data systems can significantly enhance Tehran's global standing.

Conclusion: The findings of the research predict two scenarios: an optimistic scenario of a slow and gradual rise to the position achieved in 2020, and a pessimistic scenario of a decline to the position of 2017. Achieving the scenario of improvement, however, requires enhancements in the macro indicators of the political economy and improvements in the socio-cultural context of the region. This includes better employment conditions, the establishment of decent governance, increased transparency and accountability, an improved business environment, economic security, and the acceptance and flourishing of innovation—all of which extend beyond the current agendas of urban management and urban diplomacy, thus affecting Tehran's ranking due to uncertainty and unknown variables. Nevertheless, causal research indicates that the international commitment to effective urban management, marked by a consistent presence in prestigious international rating assemblies and institutions, can make a significant difference. By providing and continuously publishing a reliable database of urban indicators, improving relevant indicators, and strengthening urban diplomacy, Tehran can enhance its position even in an unfavorable macro-political environment

آینده کلان شهر تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی

سحر ندایی طوسی^{۱*}

۱. دانشیار گروه برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

نکات برجسته:

از میان ۳۵ شاخص تلفیقی بین‌المللی مربوط به رتبه‌بندی شهری در جهان، تهران تنها در ۸ مورد و با جایگاه نامناسب حضور داشته است.

چکیده

بیان مسئله: رتبه‌بندی شهری، در زمره رویکردهای شهرسازی قیاسی قرار دارد که با وجود نگرش تعمیم‌دهنده و همگن‌سازی که به‌تمامی شهرها فارغ از تنوع و تفاوت‌ها دارد، به یکی از دستورکارهای اصلی متولیان سیاست‌گذاری و توسعه کلان‌شهرهای جهان بدل شده است؛ تا از این طریق بتوانند در شاخص‌های بین‌المللی جایگاه "ترین" برای خود فراهم ساخته، تصویر و آوازه بین‌المللی خود را ارتقا داده و در نهایت به رقابت‌پذیری شهری در جذب و جلب سرمایه‌های گریزپا، نیروهای خلاق و رویدادهای بین‌المللی دست یابند. تنظیم چشم‌انداز "تهران به‌مثابه جهان‌شهری فرهنگی، دانش‌بنیان و معیار در دنیای اسلام" نشان از عزم جدی متولیان توسعه در ارتقا جایگاه جهانی این کلان‌شهر دارد. حال آنکه رتبه تهران در شاخص‌های بین‌المللی به‌ویژه در سال‌های اخیر از وضعیت مناسبی برخوردار نبوده و به‌نوعی رو به افول نیز هست.

هدف و روش: بر اساس مسئله طرح شده، دستورکار اصلی پژوهش پیش رو به آینده‌نگری وضعیت و جایگاه آتی کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی و عوامل اثرگذار بر این وضعیت اختصاص یافته است. در این رابطه، می‌کوشد در چهارچوب "طرح پژوهش هم‌بستگی و سببی" نخست به جمع‌بندی تحولات جایگاه تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی پرداخته، سپس با گزینش نیروهای محرک و اثرگذار بر افول و صعود جایگاه این کلان‌شهر، مدل‌سازی رگرسیونی رابطه میان رتبه تهران، به‌مثابه متغیر وابسته، و نیروهای اثرگذار بر این جایگاه به‌مثابه متغیرهای مستقل را در دستورکار قرار دهد. در نهایت پس از شناسایی این رابطه وضعیت آتی را در قالب سناریوهایی آینده‌نگری کند.

یافته‌ها و نتیجه‌گیری: دستاورد پژوهش دو سناریوی خوش‌بینانه صعود آرام و تدریجی وضعیت به جایگاه سال ۲۰۲۰ و دیگری نزول وضعیت به جایگاه سال ۲۰۱۶ را پیش‌بینی می‌کند. تحقق سناریوی بهبود وضعیت البته مستلزم ارتقا شاخص‌های کلان اقتصاد سیاسی و بهبود اوضاع کلان اجتماعی - فرهنگی سرزمینی نظیر بهبود وضعیت اشتغال، برقراری حکمروایی شایسته و افزایش شفافیت و پاسخ‌گویی، بهبود محیط کسب‌وکار و ایجاد امنیت اقتصادی، پذیرش و شکوفایی نوآوری است که از دستورکارهای مدیریت شهری و دیپلماسی شهری خارج است و به‌مثابه عدم قطعیت و نامعلومی بر رتبه تهران اثرگذار است. اما پژوهش سببی انجام شده نشان می‌دهد که عزم بین‌المللی مدیریت شهری در حضورپذیری مؤثر و مداوم در مجامع و مؤسسات معتبر رتبه‌بندی بین‌المللی از طریق فراهم‌ساختن و انتشار مستمر پایگاه‌داده معتبر از شاخص‌های شهری، بهبود شاخص‌های مطرح و نیز تقویت دیپلماسی شهری کم‌اثر نبوده و می‌تواند حتی در فضای نامطلوب کلان اقتصاد سیاسی نیز جایگاه شهر را ارتقا دهد.

اطلاعات مقاله

دانش شهرسازی، ۱۴۰۳

دوره ۸، شماره ۴، صفحات ۱۰۳-۸۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۱۸

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

کلیدواژه‌ها:

رتبه‌بندی شهری، شاخص

ترکیبی، آینده‌نگری، کلان‌شهر تهران

ارجاع به این مقاله:

ندایی طوسی، سحر. (۱۴۰۳). آینده کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی. دانش شهرسازی، ۸(۴)، ۱۰۳-۸۳.

DOI:

[10.22124/UPK.2025.25534.1885](https://doi.org/10.22124/UPK.2025.25534.1885)

نویسنده مسئول: s.n.tousi@gmail.com

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

بیان مسئله

در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ شمسی "ایران کشوری است توسعه‌یافته با جایگاه نخست اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل". بدیهی است پایتخت به‌مثابه موتور محرک و پیشران مؤثر در تحقق چنین چشم‌اندازی از نقشی کلیدی و محوری برخوردار خواهد بود. در سند چشم‌انداز کلان‌شهر نیز "تهران جهان‌شهری فرهنگی، دانش‌بنیان و معیار در دنیای اسلام" تصویر شده است. روشن است که تحقق چنین چشم‌اندازهایی مستلزم ارتقا رقابت‌پذیری، پیشرفت و پیشی گرفتن از رقبای منطقه‌ای همچون استانبول و دبی خواهد بود. به استناد گزارش شهرهای جهان سال ۲۰۱۸ دپارتمان امور اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد (UN, 2018) تهران در سال ۲۰۳۰ با دست‌یابی به عدد جمعیتی حدود ۱۰.۲۸۰ میلیون نفر به یکی از مگاشهرهای اصلی جهان بدل خواهد شد. جمعیت می‌تواند به‌مثابه یکی از مولفه‌های اصلی توسعه تلقی شود، اما شرط کافی نیست. به عبارتی، شهرهای جهانی از جمعیت بالایی در سطح یک کلان‌شهر برخوردار هستند، ولی شهرهایی در جهان وجود دارند که بنا به باور نظریه‌پرداز شهری جان رنه شورت (Short, 2004)، برخلاف برخورداری از جمعیت بسیار زیاد، که منطبق اقتصادی لازم برای استقرار خدمات پیشرفته پشتیبان تولید^۱ را فراهم می‌سازند، به‌مانند سیاه‌چاله عمل کرده و در زمره شهرهای جهانی قرار نمی‌گیرند. بر اساس این دیدگاه، گرچه عمده دلیل جهانی نبودن این شهرهای پرجمعیت فقر اقتصادی و ناتوانی آن‌ها در جذب سرمایه‌های جهانی است، اما تهران از این قاعده مستثنی است. تهران در زمره دو شهری قرار دارد که اتصالات و پیوندهای جهانی اقتصادی به اقتصادهای پیشرفته سرمایه‌داری در آن برقرار و مورد تشویق قرار نداشته است. البته اکنون تحریم‌ها را نیز باید بدان افزود. این موضوع به نظر با اهمیت است و به نوعی به آسیب‌شناسی این که چرا تهران در برخی رنکینگ‌های بین‌المللی حضور ندارد و یا از جایگاه مناسبی برخوردار نیست بازمی‌گردد؛ این امر بیش‌تر نه ناشی از فقدان داده بلکه ناشی از بحث‌های کلان اقتصاد سیاسی و به نوعی ژئوپلیتیک است.

مروری بر وضعیت تهران در مجامع و رتبه‌بندی‌های مشهور بین‌المللی نشان می‌دهد که تهران در بیشتر این رتبه‌بندی‌ها حضور و مشارکت مستمری ندارد. در محدود مواردی که وضعیت تهران در رتبه‌بندی‌ها لحاظ شده است نیز، از جایگاه مناسبی در قیاس با رقبای منطقه‌ای و جهانی خود برخوردار نیست. به این معنا که تحقق چشم‌انداز تهران به‌مثابه جهان‌شهر با تعامل سازنده در روابط بین‌الملل مستلزم پی‌موندن مسیری بس طولانی، ارتقا وضعیت و عملکرد شهر از ابعاد مختلف و شکل‌گیری عزم مدیریتی است. با توجه به ضرورت ارتقا مستمر کیفیت زندگی شهری و جایگاه کلان‌شهرها و نیز این مهم که افزایش توان رقابت‌پذیری ملی در گرو بهبود وضعیت رقابت‌پذیری شهری است، لزوم ارتقا جایگاه شهرها در نظام‌های بین‌المللی، بهبود وجهه و تصویر شهر و اتخاذ سیاست‌های راهبردی و برنامه‌ریزی‌های استراتژیک بلندمدت ضروری می‌نماید. شهرهایی که نتوانند خود را با تحولات جهانی هماهنگ سازند، فاقد زیرساخت‌های مطلوب و نیروی انسانی ماهر و پرپارزه باشند، نتوانند سرمایه و صنایعی را که برای ادامه حیات و یا رشدشان نیاز است جذب کنند و یا قادر به تعیین و به‌روزرسانی مزیت‌های رقابتی خود نباشند، از صحنه رقابت عقب مانده، کیفیت زندگی در آن‌ها افول کرده و همواره در اقتصاد جهانی و در برابر نیروهای جهانی شدن آسیب‌پذیر خواهند بود.

پژوهش‌هایی در عرصه‌های بین‌المللی به شناسایی عوامل اثرگذار بر جایگاه آتی شهرها در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی پرداخته‌اند. گرچه پژوهش‌هایی که به شیوه کمی و با توجه به این عوامل جایگاه آتی شهر مشخصی را آینده‌پژوهی کند یافت نشد. کلی و همکاران (Kelly, 2006) در سال ۲۰۰۶ به آینده‌پژوهی و سناریونگاری وضعیت شهرهای جهانی در افق ۲۰۳۰ پرداخته و ادعان داشتند که شهرهای جهانی آینده دیگر تنها بر اساس تعریف ساسن^۲ شهرهای پیشرو در زمینه اقتصادهای دانش‌بنیان و پیشرفته، مرکز شرکت‌های چندملیتی و مراکز کنترل و فرماندهی نیستند؛ بلکه پایداری یکی از شاخص‌های اصلی جهانی شدن و کسب جایگاه برتر به شمار خواهد رفت. اقتصاد شهری پایدار، جامعه شهری پایدار، سرپناه شهری پایدار و قابل استطاعت، محیط و اکوسیستم شهری پایا، حمل و نقل پایدار، شهرهای زیست‌پذیر و مردم‌سالاری و مشارکت شهروندی از ویژگی‌های شهرهای جهانی پایدار به شمار می‌رود. لانگ‌ورث (Longworth, 2012)، به صورت کیفی پیش‌بینی می‌کند که در آینده برخی از شهرهای آمریکا جایگاه خود را در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی در مقابل شهرهای آسیایی از دست خواهند داد. در این رابطه شهرهای آمریکا را در آینده به سه دسته شهرهای جهانی، مراکز

¹ Advanced Producer Service

² Sassen, S. (2001) The Global City, Princeton University Press, New Jersey

آینده کلانشهر تهران در رتبه‌بندی‌های ..... / ندایی طوسی

منطقه‌ای و سایر طبقه‌بندی می‌کند. در این رابطه نیز فاینشتاین و همکاران (Fainstein, Gordon, & Harloe, 2011) در فصل ۴ کتاب تحت عنوان "فراز و فرود شهر جهانی: لندن و نیویورک در قرن ۲۱" اشاره می‌کنند که گرچه تسلط شهرهای لندن و نیویورک در رتبه‌بندی شهرهای جهانی همچنان پابرجاست، اما بر اساس شاخص مراکز مالی جهانی (GFCI^۱)، فاصله میان این شهرها با شهرهای هنگ‌کنگ و سنگاپور کاهش یافته است. بازسازی اقتصادی در این دو شهر به زبان پهنه‌های مرکزی شهری تمام شده است. پیشرفت‌های حاصل شده در فناوری اطلاعاتی، حمل و نقل و ارتباطات و نیز تغییر در سازمان‌های تولیدی باعث تشدید تمرکززدایی از مراکز شهری و شکل‌گیری خوشه‌های مستقل بیرون این دو مرکز شهری شده است. پژوهشی که اسوین (Oswin, 2019) در قالب کتاب "آینده‌های شهر جهانی"^۲ منتشر کرده است، اشاره می‌کند که با وجود آنکه سنگاپور به دلیل موفقیت در تحقق توسعه اقتصادی سریع، دانش‌بنیان و کارآمد و برقراری دولت پاک دست توانسته نمونه موفق در زمینه شهرهای جهانی و پیشروی جهان باشد، اما مسیر توسعه و جایگاه آتی آن در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی به دلیل نظام حکمرانی تک‌جناحی و از بالا به پایین، که محدودکننده آزادی‌های مدنی و دسترسی به فضا و گفت‌وگو عمومی است، و نیز رویکردهای نابرابر و انحصاری توسعه اجتماعی - به‌ویژه در برخورد با مهاجران کاری و اقلیت‌ها - مورد تردید و انتقاد است. همچنین برخی پژوهشگران نظیر ژونگ (Zong, 2024)، از طریق تحلیل سببی کمی به شناسایی اثرگذارترین متغیرها بر جایگاه شهرها در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی پرداخته‌اند. وی درمی‌یابد که حمایت‌های اجتماعی دولت‌ها از شهروندان و سپس سرانه تولید ناخالص ملی از بیشترین اثرگذاری بر جایگاه آتی شهرها در شاخص شادی جهانی برخوردار هستند.

بر اساس مسئله طرح شده، دستورکار اصلی پژوهش پیش رو به آینده‌نگری وضعیت و جایگاه آتی کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی به شیوه‌ای کمی اختصاص یافته است. در این رابطه، کوشش می‌شود در چهارچوب "طرح پژوهش هم‌بستگی"^۳ نخست به جمع‌بندی تحولات جایگاه تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی پرداخته شود، سپس با گزینش نیروهای محرک و اثرگذار بر افول و صعود جایگاه این کلان‌شهر، مدل‌سازی رگرسیونی رابطه میان رتبه تهران، به‌مثابه متغیر وابسته، و نیروهای اثرگذار بر این جایگاه به‌مثابه متغیرهای مستقل در دستورکار قرار گیرد. در نهایت پس از شناسایی این رابطه وضعیت آتی را آینده‌نگری کند.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

یکی از راهبردهای مؤثر در برندسازی شهری و ارتقا وجهه و تصویر شهرها شرکت در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی شهری^۴ است. با افزایش اهمیت شهرها به عنوان مقیاس قلمرویی جدید در فضای رقابتی جهان، رویکردهای رتبه‌بندی شهری^۵ به‌مثابه ابزاری راهبردی، که رهنمودهای سیاستی^۶ برای ارتقا رقابت‌پذیری شهری می‌دهند، کاربرد فراوانی یافته و باعث جلب توجهات عمومی شده است. رابین (Robin, 2021) رتبه‌بندی‌ها را در زمره رویکردهای شهرسازی قیاسی^۷ طبقه‌بندی می‌کند و دانش مرتبط با آن را دانش شهری قیاسی^۸ می‌نامد. رابینسون (Robinson, 2016) از اصطلاح مطالعات یا نظریه شهری جهانی^۹ به عنوان پشتوانه‌های نظری این رویکرد استفاده می‌کند. منظور از شهرسازی قیاسی شیوه‌ای از پژوهش در زمینه شهرسازی است که در آن قصد تعمیم آن‌چه که صحیح است میان همه شهرها وجود دارد. دانش شهری قیاسی (که شامل شاخص‌های تلفیقی و رتبه‌بندی می‌شود) به‌ویژه هنگامی که به رایگان در دسترس عموم قرار دارد، منبع ارزشمندی از اطلاعات را برای تصمیم‌گیرندگان شهری آن‌هم در شرایطی که ضعف اطلاعاتی وجود دارد فراهم می‌سازد. چشم‌انداز نسبی^{۱۰} که این دسته مطالعات قیاسی فراهم می‌سازند باعث ایجاد گفت و گو در مورد آن‌چه که شهر باید باشد و به نظر رسد، میان کنش‌گران محلی شهری می‌شود (Robin, 2021).

1 Global Financial Centres Index

2 Global City Futures

3 Correlational research design

4 International City Benchmarking

5 City Ranking Approach

6 Policy Advice

7 Comparative Urbanism

8 Globally Comparable Urban Knowledge

9 Global Urban Studies or Theories

10 Partial Visions of the World

رسانس و شکوفایی رهیافت‌های قیاسی شهرسازی به گفتمان‌های مربوط به جهانی‌شدن بازمی‌گردد که می‌کوشد در قالب فرایندهای همگن‌ساز جغرافیایی^۱ جهان را یکدست کند و از طریق شیوه‌های پژوهش قیاسی همانند پنج‌مارکینگ شهری نیز ابزاری برای رصد و ارزیابی این وضعیت مهیا کند. در این رویکرد یک‌دست‌ساز، همان‌گونه که فریدومن و ولف (Friedmann & Wolff, 1982) اظهار می‌کنند، وجه مشترک شهرهای جهانی که میل به همگنی و هم‌پیوندی^۲ دارند تمایل به داشتن ویژگی‌های مشترک و ادغام در اقتصاد جهانی است. این ویژگی تعمیم‌پذیر را پیتر هال (Hall, 1996) به نقل از تیلور در تعریف جهان‌شهرها اینگونه معرفی می‌کند: "جهان‌شهرها اساساً مراکز ملی هستند که منافع و نیروهای بین‌المللی را به سوی منفعت ملی کانالیزه و هدایت می‌کنند. بنابراین، جهان‌شهرها مکان‌های ویژه‌ای هستند که در آن سطح بالایی از زیست و معیشت شهری در جریان است (Taylor, 2013). در این شیوه پژوهش، به پیروی از دیدگاه‌های شناختی همگن‌ساز پشتیبان آن، ویژگی‌های منحصربفرد شهرها و مکان‌ها^۳ در نظر گرفته نمی‌شود (Nijman, 2007) و شاید این یکی از کاستی‌های روش‌های قیاسی همانند رتبه‌بندی‌ها^۴ در کنار تمامی مزایای آن است که نباید نادیده گرفته شود. در حالی که ما یک جهانی شدن نداریم، بلکه با "جهانی‌شدن چندگانه‌ای"^۵ (Breul, 2019) مواجه هستیم. بر اساس این ایده، دیگر برخلاف تعریف تیلور (Taylor & Derudder, 2016) و پیتر هال شهرهای جهانی صرفاً آن‌هایی نیستند که در زمینه خدمات پیشرفته پشتیبان تولید^۶ سرآمد هستند، بلکه می‌توانند در سایر فعالیت‌ها، همانند صنعت انرژی که کشورهای جنوب در آن متمایزند، پیشرو باشند و براین‌اساس شبکه‌های بدیلی از جهان‌شهرها^۷ را تعریف کرد.

بالین‌وجود، حضور کلان‌شهرها در این رویکردها در راستای جذب و جلب سرمایه‌ها و طبقه خلاق و رویدادهای معتبر امری ضروری و مورد رقابت است. مؤسسات بین‌المللی متعددی باهدف رتبه‌بندی وضعیت شهرها و کلان‌شهرها با تأکید بر عملکرد آن‌ها در زمینه‌های مختلفی همچون به‌روزی، به‌زیستی، پایداری، کیفیت زندگی، توسعه شهری، رقابت‌پذیری اقتصادی به‌صورت مداوم جایگاه و عملکرد شهرها را مورد سنجش و ارزیابی قرار می‌دهند. در این رتبه‌بندی‌ها شهرها از منظر ویژگی‌های مختلف کالبدی - فضایی، اقتصادی، اجتماعی و محیطی ارزیابی و رتبه‌بندی می‌شوند و از این طریق بهترین و بدترین مکان‌ها برای زندگی و فعالیت و کسب‌وکار مشخص می‌شوند. براین‌اساس شهرها می‌کوشند که تصویر و آوازه بین‌المللی خود را ارتقا داده و راهبردهای بازاریابی شهری^۸ خود را نیز براین‌اساس تنظیم کنند (Giffinger, Haindlmaier, & Krama, 2010). به عبارتی رتبه‌بندی شهری از طریق شناساندن نقاط قوت و ضعف شهرها باعث جلب توجهات عمومی نسبت به موضوعات اصلی پژوهش شهری می‌شود و از این طریق علاوه بر اصلاح دستورکارهای سیاستی شهری باعث ارتقا یادگیری مسئولان شهری نیز می‌شود. هر یک از رتبه‌بندی‌های شهری اهداف متعددی را پیگیری می‌کنند و شهرهای مختلفی را شامل می‌شوند که به جامعه هدف این رتبه‌بندی نیز مرتبط می‌شود. همچنین برخی از این شیوه‌های رتبه‌بندی تنها جوهری از مسائل و موضوعات را ملاک عمل قرار می‌دهند درحالی که برخی دیگر ماهیت جامع‌نگرانه داشته و ابعاد متنوعی را در سنجش و ارزیابی لحاظ می‌کنند.

رتبه‌بندی کلان‌شهرها به روش‌شناسی شاخص تلفیقی یا ترکیبی/مرکب^۹ صورت می‌پذیرد. شاخص تلفیقی از مجموعه‌ای از چندین معیار و شاخص برای درک و تبیین مسائل پیچیده و چندبعدی مانند سطح توسعه انسانی، وضعیت و عملکرد رقابت‌پذیری، درجه پایداری، ظرفیت مدیریت بحران، بررسی نابرابری‌های - جنسیتی، محرومیت‌های متعدد و سایر مسائل تشکیل می‌شود. به عبارت دیگر این شاخص‌ها نشان‌دهنده ارزش‌گذاری وضعیت در سطوح کلان توسعه هستند و مسائل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی توسعه را به صورت ترکیبی اندازه‌گیری می‌کنند (Booyesen, 2002; Cary & Anna, 2014). از این شاخص‌ها می‌توان در خلاصه‌سازی مسائل پیچیده و رتبه‌بندی کشورها و سایر واحدهای فضایی همچون منطقه و شهر استفاده کرد (Chakrabartty, 2017)؛ با این هدف که با استفاده از تمامی متغیرهای شناسایی شده، شرایط فعلی منعکس شده و میزان فاصله کلی از اهداف قابل اندازه‌گیری سنجیده شود. استفاده و محبوبیت شاخص تلفیقی در تمامی جنبه‌های پژوهشی از جمله زمینه‌های اجتماعی، اقتصادی، حکمروایی، کالبدی و محیط‌زیستی در حال افزایش است

1 Geographically Homogenizing Process

2 Interconnectedness

3 Idiosyncratic Nature of Place

4 City Benchmarking

5 Multiple Globalizations

6 Advanced Producer Service

7 Alternative World City Networks

8 City's Marketing Strategy

9 Composite index

آینده کلانشهر تهران در رتبه‌بندی‌های ..... / ندایی طوسی (Salvatore, Alessio, Menelaos, & Gianpiero, 2018). تعاریف متعددی از شاخص‌های تلفیقی در منابع گوناگون وجود دارد. شاخص تلفیقی به‌مثابه متغیری مکنون^۱، که به صورت مستقیم از قابلیت کمی‌سازی و سنجش برخوردار نیست، متشکل از زیرشاخص‌هایی است که سنجش آن‌را با اوزان مختلف امکان‌پذیر می‌سازد (Saisana, Saltelli, & Tarantola, 2005). هم‌چنین بر اساس رهنمودهای سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD, 2008) شاخص‌های تلفیقی باید بتوانند مفاهیم چندبعدی که شاخص منفرد قادر به اندازه‌گیری و بررسی آن نیست را اندازه‌گیری کنند. این نوع شاخص، اندازه‌ای کیفی یا کمی از مشاهده‌دسته‌ای از داده‌ها است که می‌تواند موقعیت‌های نسبی را مشخص کند. این شاخص گاهی از ترکیب چندین شاخص مرکب دیگر نیز تدوین می‌شود. همانند شاخص توسعه پایدار که از ترکیب شاخص‌های مرکب حفاظت محیطی، کارایی اقتصادی و عدالت اجتماعی تعریف می‌شود. شاخص تلفیقی زمانی به وجود می‌آید که شاخص‌های منفرد^۲ بر اساس یک مدل مفهومی قابل اندازه‌گیری گرد هم آیند (OECD, 2008). براین‌اساس یکی از مراحل اساسی در تولید و تعریف شاخص‌های تلفیقی تدوین مدل مفهومی و نظری موردتوافق به نحوی است که به درستی موضوع مورد سنجش را تعریف کرده و پوشش دهد. برخی از این شاخص‌ها به شرح شکل ۱ شناسایی و مرور شدند.

City Resilience Index-Arup	Resilient Cities-Grosvenor	Urban Governance Index-UNHABITAT	City Destinations Ranking-Euro monitor	City Momentum Index-JLL	The wealth report-Knight Frank
Global Cities Index- Knight Frank	Global Cities Index- ISO	Global Cities Index- A.T.Kearney	Global Metro Monitor Map- Brookings	Cities In Motion IESE-Index	Successful Cities Ranking-Zippia
sustainable city index-Arcadis	The World's Most Competitive Cities-Conway	Global Power City Index-Mori Memorial Foundation	Quality of Life- EIU	Top Cities Index- IPSOS	Quality of Living- Mercer
Global City Competitiveness- Economist	Global Cities of the Future- FDI	sustainable water index- Arcadis	Cities In Motion -Index A.T.Kearney	Sustainable Development Of Communities-ISO	sustainable cities -mobility index Arcadis
The Green Cities Index- Economist	Global Financial Centers Index- Z/Yen	Global Cities Initiative - Brookings	City Prosperity -Index UNHABITAT	Global Liveability -Economist(Index	Cities Of Opportunities Index- PWC
Global Cities Outlook- A.T.Kearney	Global Economic Power Index- Martin Prosperity Institute	Reputable Cities Index- RepTrak	Innovation Cities Index-2Think Now	Safe Cities Index- Economist	

شکل ۱. نمونه‌هایی از مؤسسات و رتبه‌بندی‌های شهری بین‌المللی

این مؤسسات به طور میانگین پنج مقوله اصلی را در رتبه‌بندی خود ملاک عمل دارند. کم‌ترین آن با دو مقوله مربوط به شهرهای زیست‌پذیر (Barkham, Brown, & Parpa, 2014) و رقابت‌پذیرترین شهرهای جهانی (Conway, 2018) بوده و بیش‌ترین آن با ۱۵ مقوله مربوط به رتبه‌بندی توسعه پایدار جوامع بوده است. کلان‌شهر تهران، که موضوع مطالعه پیش رو را تشکیل می‌دهد، از میان ۳۴ مؤسسه بررسی شده تنها در ۱۲ مورد حضور داشته و مورد ارزیابی قرار گرفته است. دراین رابطه نیز در شاخص‌های شهرهای برتر (IPSOS, 2017) و رقابت‌پذیری شهرهای جهانی (TEIU, 2012) آخرین رتبه را به ترتیب از میان ۶۰ و ۱۲۰ شهر کسب کرده است. هم‌چنین

¹ Latent Variable

² Individual Indices

بهترین وضعیت را با کسب رتبه ۸۹ از ۳۰۰ شهر جهان در رتبه‌بندی نقشه جهانی نواحی کلانشهری و رتبه ۹۶ از ۱۲۸ شهر در شاخص شهر جهانی (A.T.Kearney, 2019) مؤسسه کرنی کسب کرده است. در ادامه پس از معرفی روش‌شناسی پژوهش، جایگاه آتی کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی به واسطه نیروهای محرک و اثرگذار شناسایی و تحلیل می‌شود.

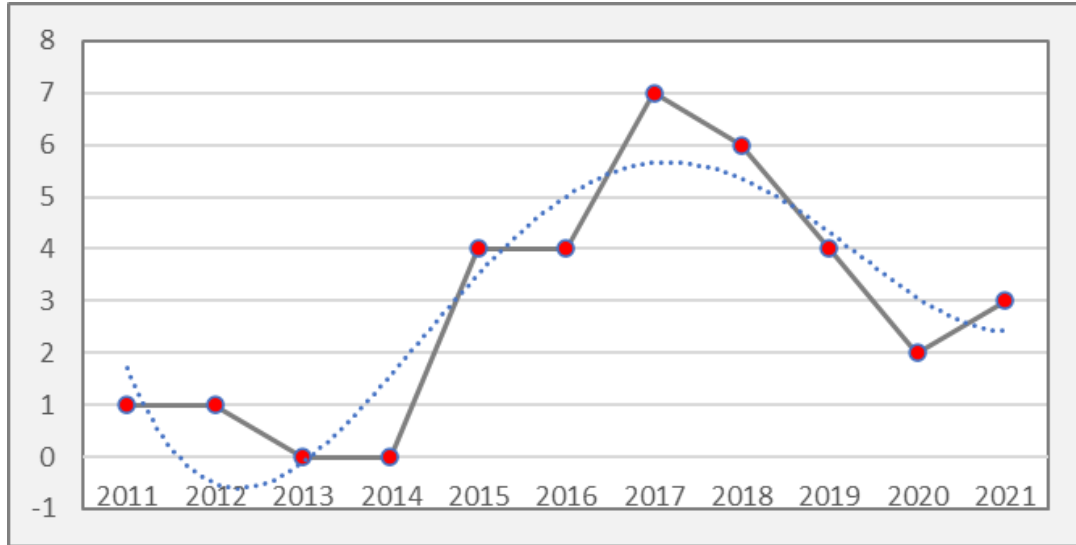
روش پژوهش

- در چهارچوب طرح پژوهش هم‌بستگی که جست‌وجوی روابط میان متغیرها دستورکار اصلی آن است، گام‌های روش‌شناسانه زیر برای پاسخ‌گویی به پرسش وضعیت آتی کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی پیموده می‌شود:
- ۱- نخست، وضعیت کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های مختلف بین‌المللی مرور شده در بخش مبانی نظری و تغییرات جایگاه آن در قالب سری زمانی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این رابطه هشت مؤسسه معتبر بین‌المللی که تهران در آن‌ها حضور داشته است گزینش شده‌اند. برای مطالعه قیاسی وضعیت و تغییرات کلی جایگاه تهران در مجامع بین‌المللی نیز از روش هم‌مقیاس‌سازی بهره‌گیری می‌شود.
  - ۲- در گام بعدی گرایش‌های مدیریت شهری تهران در خصوص پیوستن و حضورپذیری در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی از طریق شاخص‌های معرف سنجیده می‌شود. شایان ذکر است که با توجه به محدودیت وجود داده، شاخص‌هایی انتخاب می‌شوند که هم معرف وضعیت بوده و هم داده‌های موردنیاز برای سنجش آن‌ها به صورت مستمر وجود داشته باشد.
  - ۳- سپس، بر اساس موجودی داده، تعدادی از نیروی محرک و اثرگذار بر جایگاه تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی به‌مثابه متغیر مستقل یا متغیر پیش‌بین انتخاب می‌شوند. وضعیت و سری زمانی تغییرات این متغیرها مورد بررسی قرار می‌گیرد و رابطه رگرسیونی میان این متغیرها با متغیر مستقل جایگاه کلی شهر تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی شناسایی می‌شود. متغیرهای پیش‌بین اثرگذار شناسایی می‌شوند و با استفاده از متغیرهای پیش‌بین دیگر که پیش‌بینی‌های رسمی بین‌المللی از آن‌ها وجود دارد، روندهای آتی متغیرهای پیش‌بین اثرگذار بر رتبه و جایگاه تهران برون‌یابی می‌شوند.
  - ۴- در گام بعد، وضعیت آتی کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی به روش آینده‌نگری و پیش‌بینی برون‌یابی و مدل‌سازی می‌شود. با این فرض که در صورت آگاهی از وضعیت آتی متغیرهای مستقل و به‌شرط کشف رابطه رگرسیونی این شاخص‌ها با میانگین رتبه تهران به‌مثابه متغیر وابسته، بتوان آینده رتبه و جایگاه شهر تهران را برآورد کرد.
  - ۵- پس از سناریوسازی و آینده‌نگری وضعیت آتی کلان‌شهر تهران به پیشنهاد راهکارهای عملیاتی برای ارتقا جایگاه پرداخته می‌شود.

یافته‌ها و بحث: تحلیل موضوع پژوهش در سطح کلان‌شهر تهران

الف- شناسایی و بررسی وضعیت و روند گذشته تا به حال جایگاه تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی؛ بر اساس نتایج مطالعات پیشین، از میان ۳۵ شاخص تلفیقی مطرح در جهان، به طور مشخص در ۸ شاخص سنجنده جهانی، حضور و وجود داده‌های مربوط به کلان‌شهر تهران محرز شد. عدم شرکت فعال تهران در سایر رتبه‌بندی‌ها و نیز کسب جایگاه نامناسب در برخی از این رتبه‌بندی‌ها می‌تواند بنا به دلایل مختلفی مانند نبود دفاتر نمایندگی مؤسسات در ایران، در دستورکار نبودن سیاست شرکت در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی در برخی دوره‌های مدیریت شهری و یا اساساً کمبود یا محرمانگی داده‌های مدنظر در بانک داده تولید شده توسط نهادهای رسمی مدیریت شهری در کشور باشد. همچنین، روند مشارکت تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی در شکل ۲ نمایش داده شده است. حضور تهران از ماهیتی سینوسی برخوردار بوده است. تا سال ۲۰۱۷ (۱۳۹۶ شمسی) روندی فزاینده داشته اما پس از آن تا سال ۲۰۲۰ با افول مواجه بوده است. با توجه به جریان مستمر تولید داده در نظام آماری ایران، اعم از آمارنامه‌های رسمی مرکز آمار ایران و یا آمارنامه‌های مربوط به شهر و شهرداری تهران در طی تمامی این سال‌ها، مشخص است که این فراز و فرود نه ناشی از فقدان داده، بلکه ناشی از تصمیم‌گیری‌های مدیریتی و نیز سیاست‌های کلان ملی در برخورد با جریان‌های بین‌المللی است.

شکل ۲. تعداد مؤسسات بین‌المللی که تهران در رتبه‌بندی آن‌ها مشارکت داشته است.

فهرست شاخص‌های بین‌المللی، نام مؤسسات، معیارها بر اساس آخرین ارزیابی وضعیت حضور تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی، در جدول شماره ۱ نمایانگر است. همچنین، جایگاه کلان‌شهر تهران در ۸ رتبه‌بندی بین‌المللی در جدول شماره ۲ نشان داده شده است؛

جدول ۱: معرفی اجمالی رتبه‌بندی‌های بین‌المللی مرور شده

نام مؤسسه	معیارهای تشکیل‌دهنده	نام فارسی شاخص ترکیبی	نام لاتین شاخص ترکیبی
ای تی کارنی ^۱	(۴) تجربه فرهنگی (۵) امور سیاسی	(۱) فعالیت اقتصادی (۲) سرمایه انسانی (۳) تبادل اطلاعات	Global City Index (A.T. Kearney)
ای تی کارنی	(۴) اقتصاد (۵) رفاه شخصی	(۱) حکمروایی (۲) نوآوری	Global city Outlook Index (A.T. Kearney)
شرکت مرسر	(۶) خدمات عمومی و زیرساخت (۷) تفریح و سرگرمی (۸) کالاهای مصرفی (۹) مسکن (۱۰) محیط طبیعی	(۱) محیط سیاسی و اجتماعی (۲) محیط اقتصادی (۳) محیط اجتماعی - فرهنگی (۴) بهداشت و سلامت (۵) مدارس و آموزش	Quality of living
IESE دانشگاه Business School هشتمین دانشگاه برتر جهان در حوزه مدیریت و اقتصاد	(۵) محیط زیست (۶) حکمرانی (۷) اقتصاد (۸) برنامه‌ریزی شهری (۹) روابط بین‌المللی	(۱) همبستگی اجتماعی (۲) سرمایه انسانی (۳) تکنولوژی (۴) حمل‌ونقل	Cities in Motion Index
Economist Intelligence Unit وابسته به مؤسسه اکونومیست	(۴) آموزش و تحصیلات (۵) زیرساخت	(۱) ثبات (۲) سلامت (۳) محیط زیست و فرهنگ	Global Livability Index
Economist Intelligence Unit وابسته به مؤسسه اکونومیست		(۱) امنیت سلامت (۲) امنیت زیرساخت (۳) امنیت دیجیتال (۴) امنیت شخصی	Safe Cities Index
Thinknow فعال در تولید و پردازش اطلاعات در زمینه ارزیابی شهرها		(۱) فرهنگ (۲) زیرساخت انسانی (۳) بازارهای شبکه‌ای	Innovation cities index
Bookings اتاقی فکر		(۱) سرانه ناخالص داخلی (۲) اشتغال	Global Metro Monitor Map

¹ A.T. kearney

جدول ۲: رتبه تهران در سال‌های منتخب

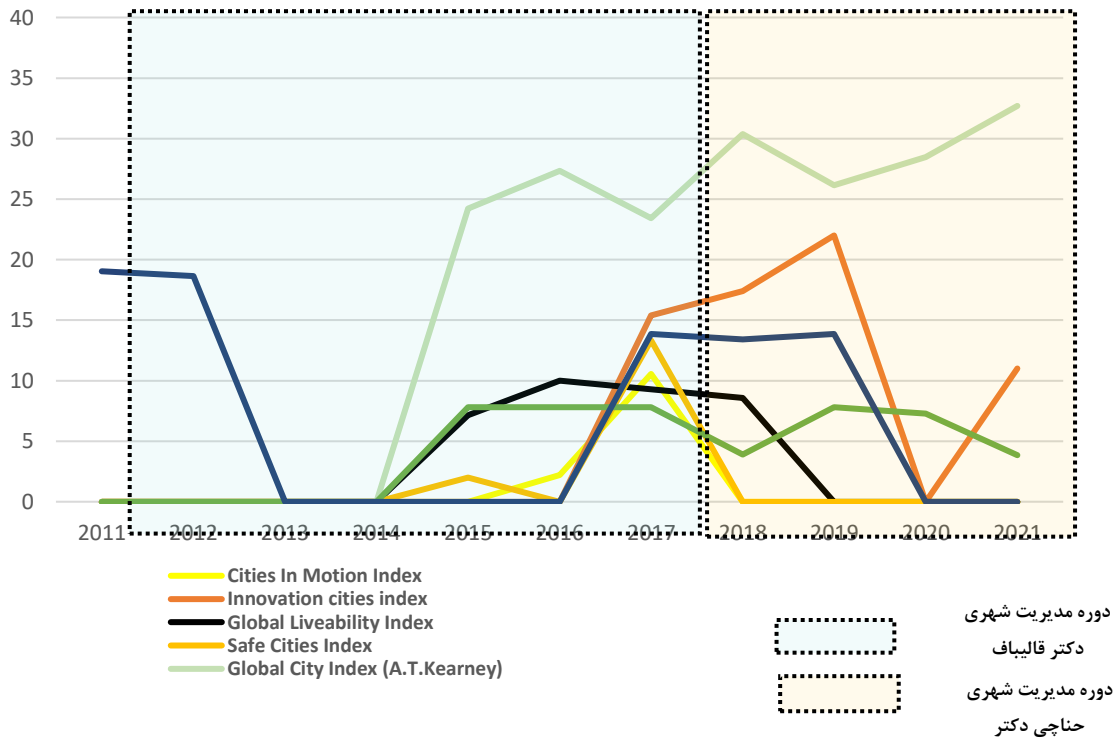
رتبه‌بندی‌های منتخب جهانی		سال (به میلادی)											
		۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲
Cities In Motion Index	رتبه تهران	غایب	غایب	غایب	غایب	غایب	۱۷۷	۱۶۱	غایب	غایب	غایب	* ^۱	۱۶۸
	تعداد شهرهای شرکت‌کننده	۱۸۱	۱۸۱	۱۸۱	۱۸۱	۱۸۱	۱۸۱	۱۸۰	۱۸۰	۱۷۴	۱۷۴	*	۱۸۳
Innovation cities index	رتبه تهران	غایب	غایب	غایب	غایب	غایب	غایب	۴۲۳	۴۱۳	۳۹۰	*	۴۴۵	۴۳۴
	تعداد شهرهای شرکت‌کننده	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	*	۵۰۰	۵۰۰
Global Liveability Index	رتبه تهران	غایب	غایب	غایب	غایب	۱۳۰	۱۲۶	۱۲۷	۱۲۸	غایب	غایب	غایب	۱۶۳
	تعداد شهرهای شرکت‌کننده	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	۱۴۰	*	۱۷۳
Safe Cities Index	رتبه تهران	غایب	*	غایب	*	۴۹	*	۵۲	*	غایب	غایب	غایب	-
	تعداد شهرهای شرکت‌کننده	۵۰	*	۵۰	*	۵۰	*	۶۰	*	۶۰	۶۰	۶۰	-
Global City Index (A.T.Kearney)	رتبه تهران	*	*	*	*	۹۷	۹۳	۹۸	۹۴	۹۶	۱۰۸	۱۰۵	۱۰۵
	تعداد شهرهای شرکت‌کننده	*	*	*	*	۱۲۸	۱۲۸	۱۲۸	۱۳۵	۱۳۰	۱۵۱	۱۵۶	۱۵۶
Global city Outlook (A.T.Kearney)	رتبه تهران	غایب	غایب	غایب	غایب	۱۱۸	۱۱۸	۱۱۸	۱۲۳	۱۱۸	۱۴۰	۱۵۰	۱۵۱
	تعداد شهرهای شرکت‌کننده	*	*	*	*	۱۲۸	۱۲۸	۱۲۸	۱۲۸	۱۲۸	۱۵۱	۱۵۶	۱۵۶
Quality of living	رتبه تهران	۱۸۷	۱۸۸	غایب	غایب	غایب	غایب	۱۹۹	۲۰۰	۱۹۹	*	*	-
	تعداد شهرهای شرکت‌کننده	۲۳۱	۲۳۱	۲۳۱	۲۳۱	۲۳۱	۲۳۱	۲۳۱	۲۳۱	۲۳۱	*	*	-
Global Metro Monitor Map	رتبه تهران	غایب	غایب	غایب	غایب	غایب	غایب	غایب	۸۹	غایب	غایب	غایب	-
	تعداد شهرهای شرکت‌کننده	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	-

با توجه به تغییرات تعداد شهرهای مورد ارزیابی در هر سال و در هر رتبه‌بندی، به منظور رسیدن به یک معیار سنجش و مقایسه مشخص برای ارزیابی کلی جایگاه کلان‌شهر تهران، بر مبنای اصول روش‌شناسانه در ابتدا داده‌های مربوط به هر شاخص بر مبنای معیار واحد از عدد ۱۰۰، هم‌مقیاس می‌شوند و در نهایت معکوس‌سازی داده‌ها، به نحوی که عدد بزرگتر نشان‌دهنده وضعیت مناسب‌تر و عدد کوچکتر نشان‌دهنده وضعیت نامناسب‌تر باشد، با کسر از عدد ۱۰۰، انجام می‌گیرد. پس از مشخص شدن جایگاه تهران در هر سال و در هر رتبه‌بندی (شکل ۳)، میانگین رتبه کلان‌شهر تهران از تمامی رتبه‌بندی‌های جهانی به‌دست آمد (شکل ۴). با توجه به در دست داشتن میانگین رتبه، نرخ رشد جایگاه کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های جهانی محاسبه شد. در این شکل تغییرات جایگاه رتبه کلان‌شهر تهران بر اساس دوره‌های تصدی شهرداری نیز قابل ردیابی است.

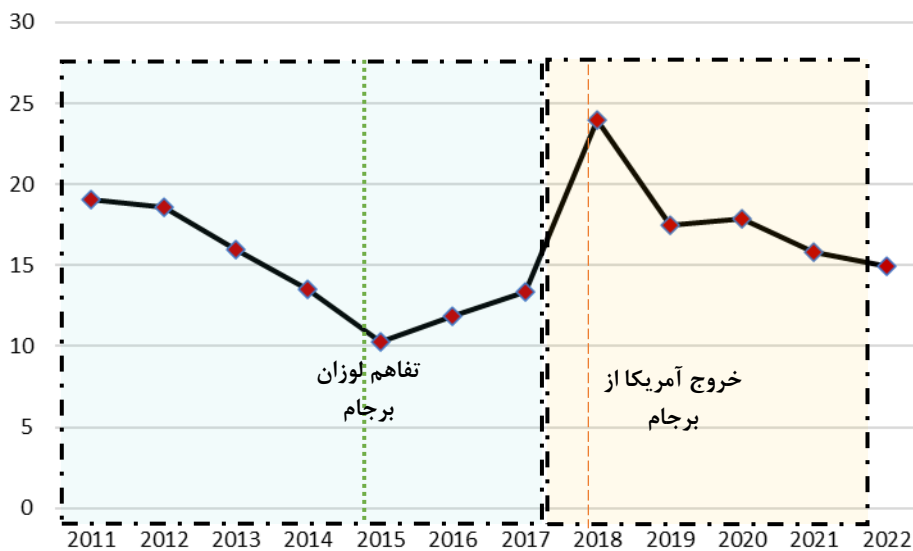
^۱ - در سال‌های موردنظر گزارشی تهیه نشده است؛ همچنین به دلیل تغییرات مداوم در شرایط زندگی که در سرتاسر جهان به دلیل تأثیرات همه‌گیری کووید-۱۹ اتفاق افتاده است، برخی از موسسات رتبه‌بندی در سال ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ را منتشر نکرده‌اند.

آینده کلانشهر تهران در رتبه‌بندی‌های ..... /ندایی طوسی

سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ نقطه اوج شرکت تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی است. بر اساس شکل ۴، تأثیر تفاهم لوزان (برجام) را در نمره و جایگاه بین‌المللی تهران می‌توان مشاهده کرد. در این سال‌ها، جایگاه تهران بهبود چشمگیری یافته است. در مجموع از سال ۲۰۱۸ به بعد تهران با افول و عقب‌گرد محسوسی مواجه شده است. گرچه پیامد تحریم‌های ناشی از خروج آمریکا از برجام را نیز نمی‌توان نادیده گرفت.

شکل ۳. تغییرات جایگاه کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های منتخب جهانی (عدد بالاتر وضعیت مطلوب‌تر را نمایش می‌دهد)

شکل ۴. میانگین جایگاه کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های منتخب جهانی (عدد بالاتر وضعیت مطلوب‌تر را نمایش می‌دهد)

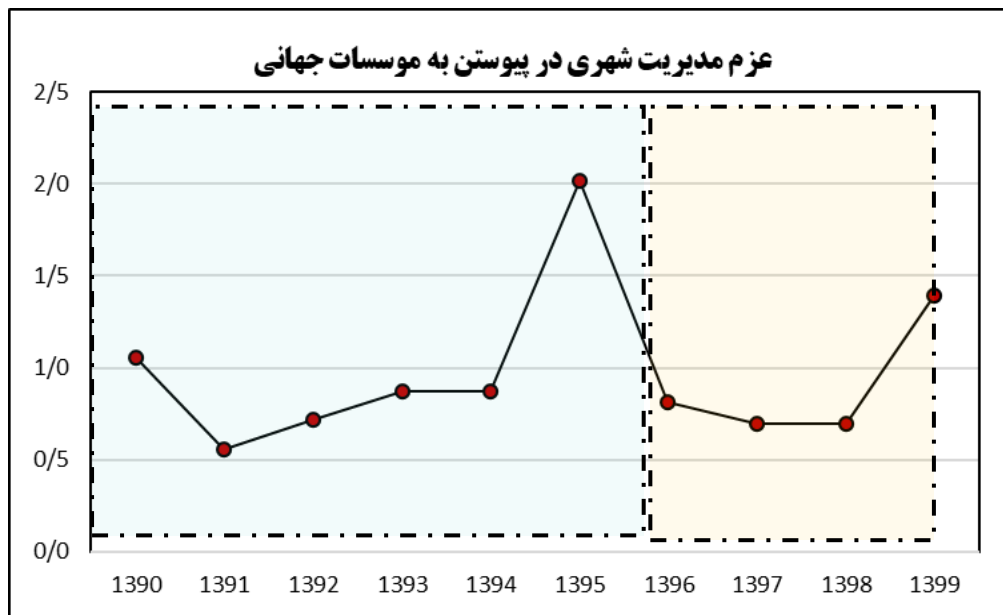
ب- بررسی کوشش‌های بین‌المللی مدیریت شهری تهران؛ جایگاه و وضعیت جهانی کلان‌شهر تهران به گواه توابع زمانی ترسیم شده در اشکال ۳ و ۴ به شدت متأثر از شرایط کلان اقتصادسیاسی کشور و تحولات جهانی است. گرچه تأثیر دیپلماسی شهری و کوشش‌های

مدیریت شهری در بهبود جایگاه را نمی‌توان نادیده گرفت. به‌منظور سنجش عزم مدیریت شهری تهران در ارتقا و جبهه بین‌المللی شهر تهران و کوشش در پیوستن به مؤسسات بین‌المللی باتوجه‌به شاخص‌های موجود بودن داده از ۱۰ مؤلفه از آمارنامه شهرداری تهران به‌عنوان شاخص بهره‌گیری شد (Tehran Municipality ICT, 2009-2018): (۱) ثبت‌نام در رویدادهای بین‌المللی، (۲) برنامه‌ریزی و تنظیم مناسبات خارجی شهرداری تهران، (۳) برگزاری ملاقات شهرداری تهران با مقامات خارجی، (۴) تعداد سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی طرف همکاری، (۵) میزان اخذ روایید کشورهای خارجی برای هیئت‌های شهرداری تهران، (۶) تعداد حضور در مهمانی‌های بین‌المللی (مراسم ویژه سفارتخانه‌ها و نمایندگی‌های سیاسی)، (۷) عضویت در سازمان‌های بین‌المللی، (۸) خواهرخواندگی با شهرهای جهانی، (۹) بررسی و ارزیابی گزارش‌های دریافتی در حوزه موضوعات بین‌المللی و (۱۰) رسیدگی به موضوعات و مسائل مربوط به مناسبات دوجانبه با سایر شهرهای خارجی. نگارندگان این پژوهش بر این موضوع که سنجش تلاش مدیریت شهری در پیوستن به این مؤسسات، تنها به این مؤلفه‌ها ختم نمی‌شود و مؤلفه‌های دیگری نیز وجود دارد، واقف است؛ اما باتوجه‌به موجودیت داده‌ها در آمارنامه‌ها و نبود داده‌های منتشرشده مربوط به سایر مؤلفه‌های مرتبط، از مؤلفه‌های پیش‌گفته استفاده شده است (جدول ۳).

جدول ۳: تعداد کوشش‌های مدیریت شهری در پیوستن به مؤسسات جهانی

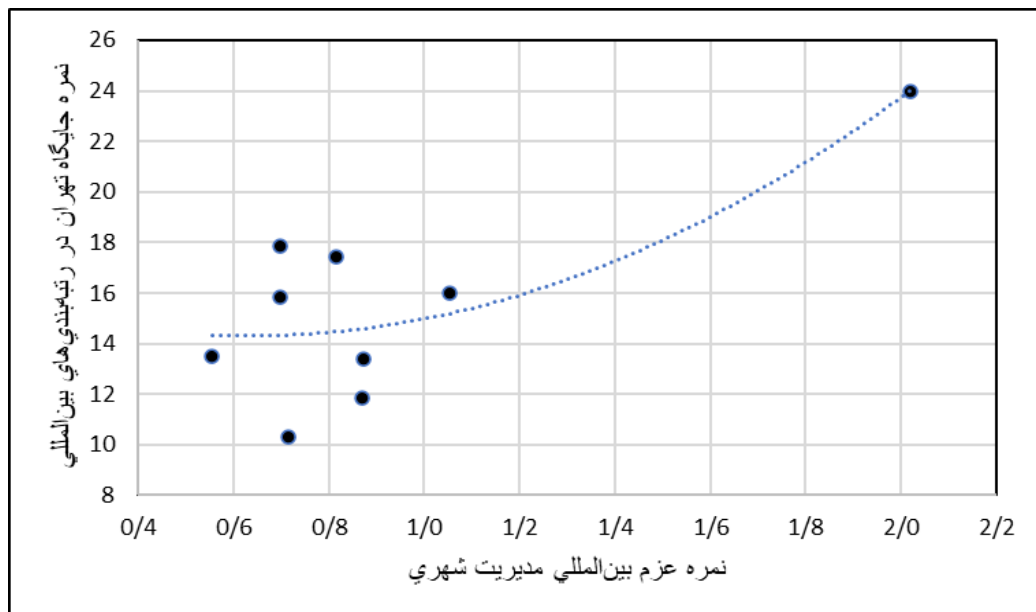
سال (شمسی)										مؤلفه‌ها
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	
۱۱۰	۱۲	۷	*	*	*	*	*	*	*	ثبت‌نام در رویدادهای بین‌المللی
۸	۶	۲	*	*	*	*	*	*	*	برنامه‌ریزی و تنظیم مناسبات خارجی شهرداری تهران
*	۱۱	۶	۱۸	۲۹	*	۱۶	۲۵	۲۰	۲۵	برگزاری ملاقات‌های خارجی شهرداری تهران
۱۶	۱۶	۱۶	*	۱۵	۱۴	۲۶	*	*	*	سازمان‌ها و مجامع بین‌المللی طرف همکاری
۴۸	۲۵	۱۳۲	۷۳	۲۳۳	۹۲	۳۳	۷	۳۱	۲۹	اخذ روایید کشورهای دیگر برای هیئت‌های شهرداری تهران
۱۰۵	۱۴	۹	۴	۱۶۵	۵۳	۱۵	۹	۱۸	۹	تعداد حضور در مراسم‌های بین‌المللی
۸	۶	۵	۵	۵	۴	۵	*	*	*	عضویت در سازمان‌های بین‌المللی
*	*	*	*	۲۹	۳۲	*	*	*	*	خواهرخواندگی با شهرهای جهانی
*	*	*	*	*	*	*	۲	*	۴۳	بررسی و ارزیابی گزارش‌های دریافتی در حوزه موضوعات بین‌المللی
*	*	*	*	*	*	*	۱۵	*	۵	رسیدگی به موضوعات و مسائل مربوط به مناسبات دوجانبه با سایر شهرهای خارج

باتوجه به تغییرات تعداد مؤلفه‌های مورد ارزیابی یا یکدیگر، به‌منظور رسیدن به یک معیار سنجش و مقایسه مشخص برای ارزیابی عزم مدیریت شهری کلان‌شهر تهران در پیوستن به مؤسسات جهانی، بر مبنای اصول روش‌شناسانه، در ابتدا اطلاعات بر مبنای معیار واحد هم-مقیاس می‌شوند؛ هم‌مقیاس‌سازی این داده‌ها با میانگین گرفتن از هر مؤلفه در تمامی سال‌ها و تقسیم هر مؤلفه در هر سال بر میانگین آن، انجام می‌پذیرد. پس از رسیدن به یک مقیاس واحد سنجش در تمامی مؤلفه‌ها، در نهایت میانگین هر مؤلفه در هر سال بیانگر عزم مدیریت شهری در پیوستن به مؤسسات بین‌المللی است (شکل ۵). شگفت آنکه در سال‌های اولیه و سال آخر دوره مدیریت شهری این موضوع از دستور کار خارج و به موضوعی فرعی بدل می‌شود.

شکل ۵. تغییرات کوشش‌های بین‌المللی مدیریت شهری تهران از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹

با در نظر گرفتن بازه تأخیری و زمان اثرگذاری حدود دوساله کوشش‌های مدیریت شهری بر رتبه تهران به شرح شکل ۶ مشاهده می‌شود که رابطه مستقیم و قوی (هم‌بستگی حدود ۰.۷) در قالب الگویی نمایی میان این کوشش‌ها و جایگاه تهران در مجامع بین‌المللی وجود دارد. بدین معنا که هر چه رویدادهای بین‌المللی، برقراری مناسبات دو یا چندجانبه بین‌المللی، عضویت در مجامع بین‌المللی بیشتر می‌شود، رتبه تهران در حدود دو الی سه سال بعد بهبود چشمگیر خود را نشان می‌دهد.

شکل ۶. رابطه نمایی میان عزم بین‌المللی مدیریت شهری و جایگاه تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی با فرض وجود ساختار تأخیری^۱ دو ساله

پ- آینده‌نگری و برآورد وضعیت آتی جایگاه تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی؛ به منظور آینده‌نگری جایگاه کلان‌شهر تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی، با رجوع به اسناد فرادست داخلی و خارجی، در این بخش متغیرهایی که بیشتر در مقیاس کلان اثرگذارند، عوامل

¹ lag structure

زمینه‌ای به شمار می‌روند و به‌مثابه محرک و نیروی اثرگذار زمینه حضور و ارتقا رتبه این کلان‌شهر را در عرصه‌های بین‌المللی تقویت با تضعیف می‌کند، استخراج می‌شوند؛ از این متغیرها به‌مثابه متغیرهای اثرگذار و مستقل استفاده می‌شود؛ با این فرض که در صورت آگاهی و شناسایی وضعیت آتی این متغیرهای مستقل و به‌شرط کشف رابطه رگرسیونی این شاخص‌ها با میانگین رتبه تهران به‌مثابه متغیر وابسته، بتوان آینده رتبه و جایگاه شهر تهران را برآورد کرد. در تشخیص این متغیرهای اثرگذار به عوامل زیر توجه شده است:

- متغیرهای اثرگذار و مستقل باتوجه به تعاریفی که از "ترین‌ها" وجود دارد (همانند جهان‌شهرترین‌ها، پویاترین‌ها، نوآورترین‌ها، زیست‌پذیرترین‌ها، امن‌ترین‌ها، باکیفیت‌ترین‌ها)، انتخاب و گزینش شدند. در تعاریفی که از این شهرها وجود دارد، همگی بر شرایطی که باعث جذب، نگهداشت و تولید جریان‌های جهانی (۱) سرمایه، (۲) نیروی انسانی خلاق و (۳) ایده‌های نوآورانه می‌شود تأکید دارند (Kearney, 2022). بنابراین مساعدت محیط کسب‌وکار برای جذب سرمایه، دانش‌پایگی، تنوع و همه‌شمولی بازار اشتغال و حمایت از ایده‌های نوآورانه سه شرط اصلی برای جریان سرمایه، نیروی انسانی و ایده به شمار می‌رود.

- داده‌های مربوط به شاخص‌های منتخب در پایگاه‌داده‌های رسمی بین‌المللی موجود باشد. در این رابطه داده‌ها و آمارهای منتشر شده توسط صندوق بین‌المللی پول^۱، بانک جهانی^۲، فروم اقتصاد جهانی، سازمان ملل متحد و وبگاه اقتصاد جهانی^۳ ملاک عمل و استفاده قرار داشته است.

- باتوجه به محدودیت وجود داده‌هایی که یا پیش‌بینی‌های رسمی از آن وجود دارد و یا انجام پیش‌بینی روندهای آتی برای آن‌ها ممکن است، تنها داده‌هایی در چارچوب تعریف بند پیشین گزینش می‌شوند که این دو شرط را داشته باشند.

- متغیر مستقل منتخب، به‌مثابه متغیر مستقل اثرگذار و محرک رتبه کلان‌شهر تهران، می‌بایست رابطه هم‌بستگی معنادار و نسبتاً قوی با میانگین رتبه شهر داشته باشد. در غیر این صورت اثرگذاری آن و وجود رابطه منتفی می‌شود.

بر اساس شروط چهارگانه بالا، مدل مفهومی به شرح شکل ۷ ترسیم و شاخص‌ها تعیین و منتسب شدند:

الف- شاخص‌های مؤثر بر جذب سرمایه؛ شامل حاکمیت قانون^۴، آزادی اقتصادی^۵، شاخص جهانی شدن^۶، هزینه‌های راه‌اندازی کسب‌وکار^۷ و کیفیت قانون‌گذاری^۸؛

ب- شاخص‌های مؤثر بر جذب نیروی انسانی خلاق؛ شامل تولید ناخالص داخلی، اعتراض و پاسخ‌گویی^۹، شاخص شکاف جنسیتی^{۱۰}، حکمرانی الکترونیک^{۱۱}، شاخص مردم‌سالاری، شاخص فشار جمعیت^{۱۲}، انتشار دی‌اکسیدکربن (معرف وضعیت آلودگی هوا و کیفیت محیط)؛

پ- شاخص‌های مؤثر بر ایده‌پردازی و نوآوری؛ شامل اختراعات^{۱۳}، هزینه‌های دولتی در زمینه آموزش، شاخص فرار مغزها و پرواز نیروی انسانی^{۱۴} و شاخص نوآوری^{۱۵}؛

1 International Monetary Fund

2 <https://databank.worldbank.org/embed/iran/id/d73269b2?review=y>

3 <https://www.theglobaleconomy.com/>

4 Rule_of_law

5 Economic_freedom

6 Globalization_index

7 Cost_of_starting_business

8 Regulatory_Qualit

9 Voice_and_Accountability

10 Global_Gender_Gap

11 E_Governance

12 Demographic_pressures

13 Patent_applications_by_resident

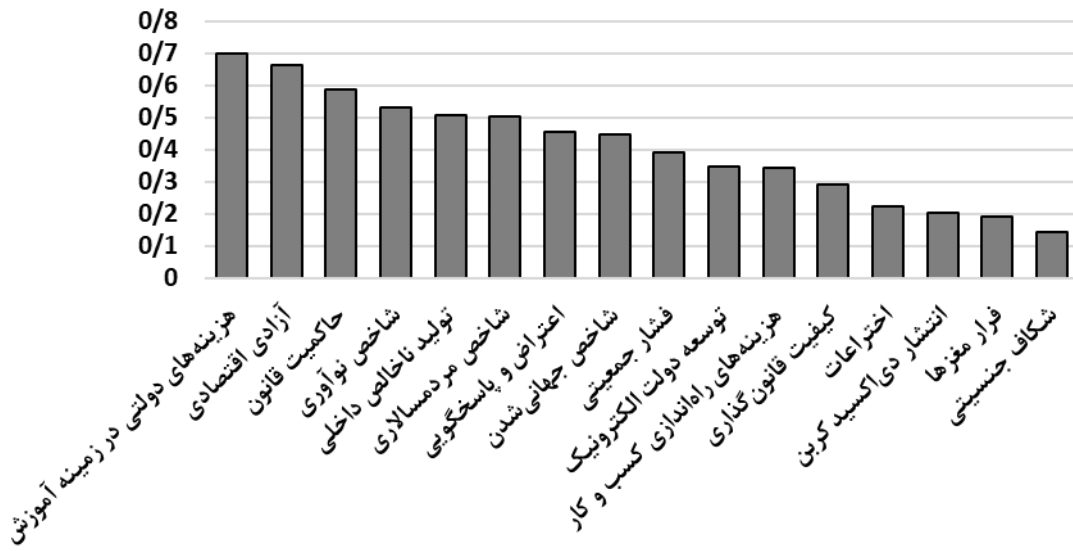
14 Human_flight_and_brain_drain

15 innovation_index

شکل ۷. مدل مفهومی - سنجشی عوامل مؤثر بر جایگاه بین‌المللی تهران

در پایگاه داده‌های جهانی شاخص‌های دیگری نیز موجود است، اما چون شروط بالا را نداشتند از مطالعه کنار گذاشته شدند. هم‌بستگی شاخص‌های منتخب در مدل در شکل ۸ نمایش داده شده است. براین اساس، هزینه‌های دولتی صرف شده در زمینه آموزش (سهم از تولید ناخالص داخلی)، آزادی اقتصادی و حاکمیت قانون، مؤثرترین شاخص‌های زمینه‌ای و محرک برای رشد جایگاه تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی به شمار می‌روند. به منظور تلخیص، تنها نمونه‌ای از وضعیت ایران از منظر هر یک از این شاخص‌های زمینه‌ای و منابع مورد استفاده در جدول ۴ نمایش داده شده است.

شکل ۸. میزان اثرگذاری عوامل مؤثر بر جایگاه بین‌المللی تهران (ضریب همبستگی)

جدول ۴: وضعیت تعدادی از شاخص‌های مستقل اثرگذار بر رتبه بین‌المللی شهر تهران در گذر زمان

منبع	سری زمانی شاخص در ایران	وضعیت	توضیح	شاخص
بانک جهانی		جهان -۰/۰۴ -۰/۹۵	ذهنیت افراد در خصوص میزان اعتماد و پایبندی کارگزاران به قوانین جامعه و به‌ویژه کیفیت اجرای تعهدات، حقوق مالکیت، پلیس و دادگاه‌ها و همچنین احتمال جنایت و خشونت (۲.۵- ضعیف و ۲.۵ قوی)	حکمرانی قانون rule of law
Cornell University, INSEAD, and the WIPO		-۳۲/۰۹ ایران ۳۲/۹	سجنده مؤلفه‌های اقتصاد ملی کشورها که باعث ایجاد فعالیت‌های نوآورانه می‌شود (نهادهای سرمایه‌های انسانی و پژوهش، زیرساخت‌ها، محیط کسب‌وکار) مقیاس ۰ تا ۱۰۰	شاخص نوآوری
بانک جهانی		جهان ۵۱۰/۶ ایران ۲۵۹/۷۱	تولید ناخالص داخلی بر حسب بیلیون دلار	تولید ناخالص داخلی
بانک جهانی		جهان -۰/۰۴ ایران -۱/۴۷	میزان مشارکت شهروندان در انتخاب دولت خود، آزادی بیان، آزادی رسانه (2.5- ضعیف و ۲.۵ قوی)	اعتراض و پاسخگویی
The Swiss Institute of Technology in Zurich		جهان ۶۱/۳۹ ایران ۵۴	شاخص ترکیبی برای سنجش ابعاد مختلف جهانی‌شدن اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مقیاس ۰ تا ۱۰۰ (۱۰۰ جهانی‌شدن گسترده‌تر)	شاخص جهانی‌شدن
Fund for Peace		جهان ۵/۲۱ ایران ۵	پیامدهای اقتصادی ناشی از جابه‌جایی نیروی انسانی به دلایل اقتصادی و سیاسی بر کشور (۰ فرار و پیامدهای کم‌تر-۱۰ فرار و پیامدهای بیشتر)	فرار مغزها و نیروی انسانی Human flight and brain drain index
Fund for Peace		جهان ۶/۰۸ ایران ۶.۵۰	فشارهای ناشی از جمعیت بر دولت برای تأمین غذا، آب آشامیدنی، منابع بقاء، مبارزه با بیماری‌ها و پندمی‌ها (۰ فشار کم- ۱۰ فشار زیاد)	فشارهای جمعیت Demographic pressures

تمامی متغیرها وارد مدل رگرسیونی شدند. این فرایند با تکرار سعی و خطا گونه و حذف برخی متغیرها تا بدان‌جا ادامه یافت که مدل معنی‌دار شود. در مدل نهایی، تنها ۴ متغیر هزینه‌های دولتی آموزشی، آزادی اقتصادی، حاکمیت قانون و شاخص نوآوری باقی ماندند. رابطه رگرسیونی میان متغیرهای پیشگو و متغیر وابسته (جایگاه بین‌المللی تهران) نیز در ادامه نمایش داده شده است.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.860 ^a	.740	.567	2.462929196

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	103.698	4	25.925	4.274	.05 ^a
	Residual	36.396	6	6.066		
	Total	140.095	10			

a. Predictors: (Constant), innovation_index, rule_of_law, Public_spending_on_educatio, Economic_Freedom

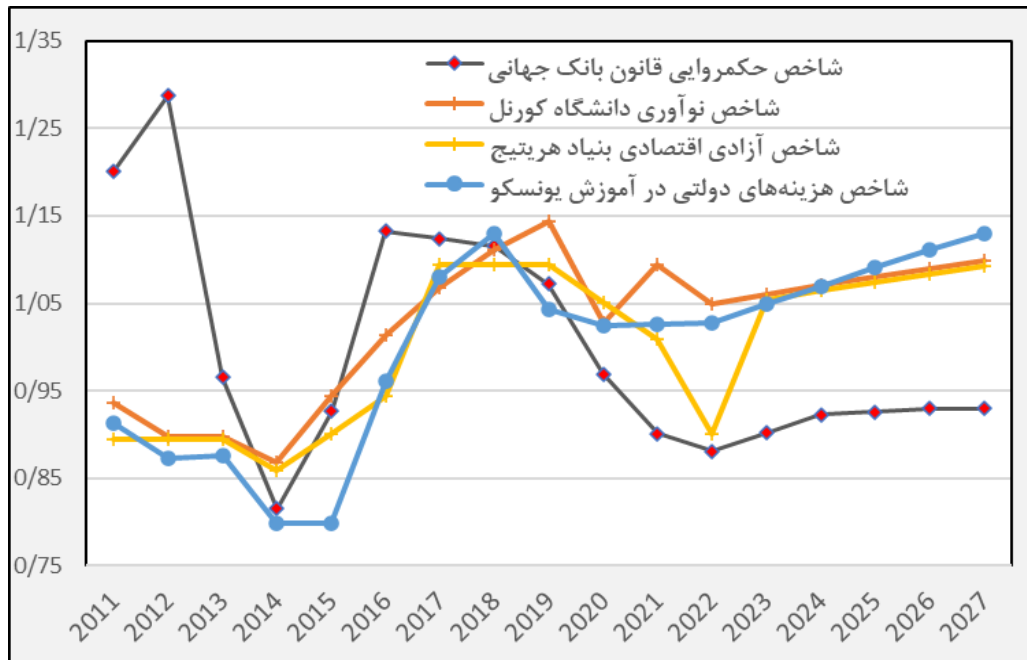
b. Dependent Variable: Tehran_Ranking

(شاخص نوآوری) -22.465 - (حاکمیت قانون) 2.31 + (آزادی اقتصادی) 36.909 + (هزینه‌های آموزشی دولت) 6.190 - 7.145 = جایگاه تهران

در ادامه پس از شناسایی معادله رگرسیونی، رفتار آتی هر یک از این متغیرهای ۴ گانه پیش‌بین در قالب دو سناریو برآورد شده و بر اساس آن رفتار متغیر وابسته، یا همان رتبه تهران، آینده‌نگری شد. در سناریوی نخست، با نگاهی خوش‌بینانه و مبتنی بر پیش‌بینی‌های بین‌المللی، مراحل زیر انجام شد:

- پیش‌بینی‌های رسمی انجام شده توسط برخی از نهادهای بین‌المللی مانند بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول، و درگاه‌هایی نظیر اقتصاد جهانی^۱ از برخی از شاخص‌های پیش‌بین شامل رقابت‌پذیری، نرخ بیکاری، شاخص شکاف جنسیتی و شاخص دموکراسی مورد وثوق قرار گرفت.
- رابطه میان متغیرهای پیش‌بین مدل رگرسیونی با متغیرهای دیگری که از آن‌ها پیش‌بینی رسمی وجود داشت مورد بررسی قرار گرفت. براین اساس هم‌بستگی بالای ۰.۸ به معنای وجود رابطه قوی در نظر گرفته شد و با فرض وجود این رابطه قوی و آگاهی از روندهای آتی متغیر دیگر، رفتار آتی متغیر پیش‌بین مدل رگرسیونی برآورد شد. به‌عنوان نمونه، شاخص نوآوری با شاخص دموکراسی رابطه هم‌بستگی بالای ۰.۹ دارد. بدین معنا که با افزایش دموکراسی در کشور وضعیت نوآوری نیز بهبود یافته است. با در نظر گرفتن این رابطه، نمودار پراکنندگی (اسکترپلات) میان دو متغیر ترسیم و مدل رگرسیونی میان آن دو تعیین شد. سپس بر اساس این مدل رگرسیونی با وجود داشتن وضعیت آتی متغیر مستقل، وضعیت متغیر وابسته در سال‌های آتی پیش‌بینی شد. براین اساس عملیات نمودارهای زیر از رفتار آتی متغیرهای پیش‌بین مدل رگرسیونی به‌شرط تحقق پیش‌بینی‌های رسمی مؤسسات بین‌المللی از سایر متغیرهاست (شکل ۹).

¹<https://www.theglobaleconomy.com/Iran>

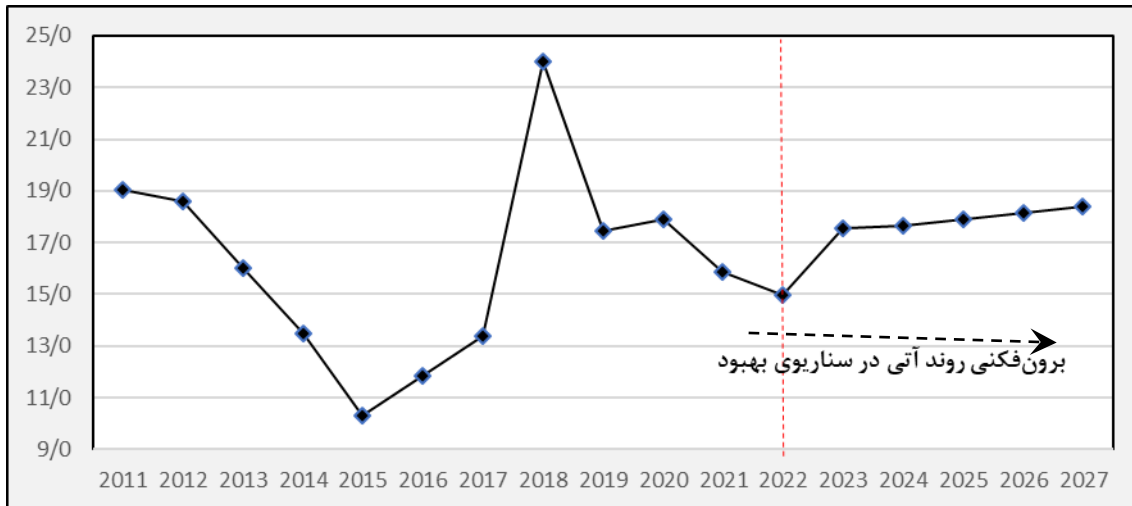
شکل ۹. برون فکنی و پیش‌بینی الگوهای رفتاری آتی متغیرهای پیش‌بین مدل رگرسیونی رتبه بین‌المللی تهران

- پس از برآورد وضعیت هر یک از متغیرهای ۴ گانه پیش‌بین، بر اساس مدل رگرسیونی رتبه تهران در سال‌های آتی تا افق ۲۰۲۷ به دست آمد. براین اساس نمره تهران تا پنج سال آینده در فرضی خوش‌بینانه حدود چهار درصد بهبود پیدا می‌کند و به شهرهای واقع در پنجم آخر منتقل می‌شود (جدول ۶ و شکل ۱۰).

جدول ۶: آینده‌نگری رتبه و نمره کلان‌شهر تهران در مجامع بین‌المللی رتبه‌بندی شهرهای جهان

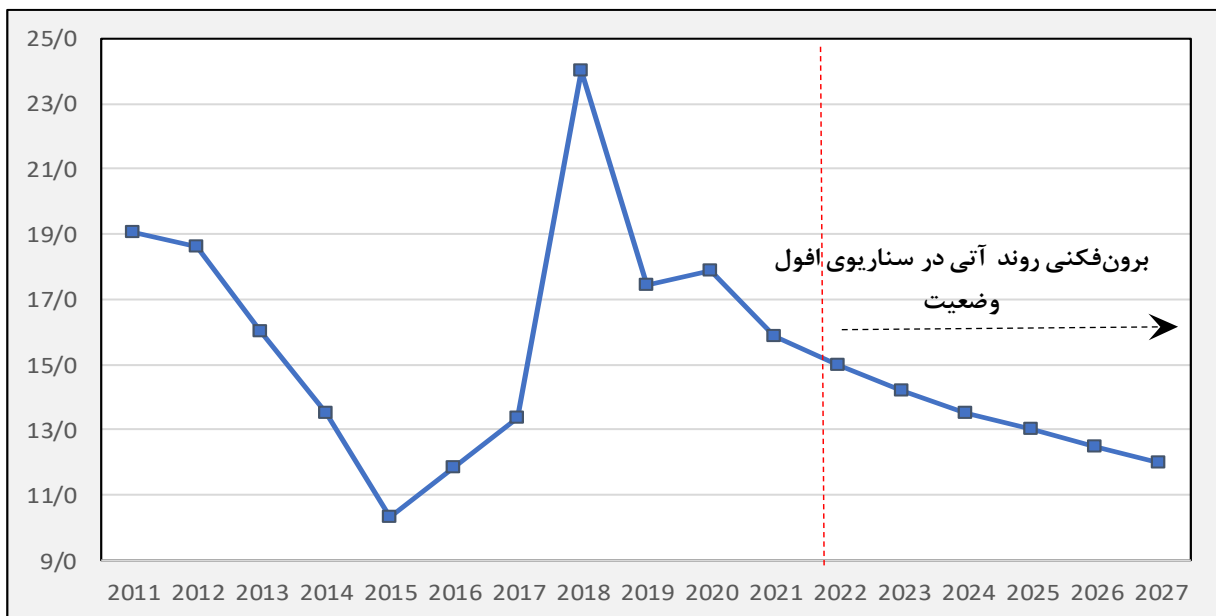
رتبه از ۱۰۰	نمره	سال
۸۱/۰	۱۹/۰	۲۰۱۱
۴۸۱	۱۸/۶	۲۰۱۲
۸۴/۰	۱۶/۰	۲۰۱۳
۸۶/۵	۱۳/۵	۲۰۱۴
۸۹/۷	۱۰/۳	۲۰۱۵
۸۸/۲	۱۱/۸	۲۰۱۶
۸۶/۶	۱۳/۴	۲۰۱۷
۷۶/۰	۲۴/۰	۲۰۱۸
۸۲/۵	۱۷/۵	۲۰۱۹
۸۲/۱	۱۷/۹	۲۰۲۰
۸۴/۲	۱۵/۸	۲۰۲۱
۸۵/۰	۱۵/۰	۲۰۲۲
۸۲/۵	۱۷/۵	۲۰۲۳
۸۲/۳	۱۷/۷	۲۰۲۴
۸۲/۱	۱۷/۹	۲۰۲۵
۸۱/۹	۱۸/۱	۲۰۲۶
۸۱/۶	۱۸/۴	۲۰۲۷

شکل ۱۰. برون‌فکنی و آینده‌نگری نمره تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی با فرض بهبود وضعیت در قالب الگوی رفتاری صعودی

- در سناریوی دوم، با فرض تداوم وضعیت رو به افول، رتبه تهران با مدل رفتاری نزولی تا سال ۲۰۲۷ افزایش یافته و نمره آن کاهش می‌یابد؛ تا بدان‌جا که به وضعیت خود در سال ۲۰۱۷ عقب‌گرد می‌کند (شکل ۱۰)؛ سالی که تهران رتبه خوبی را کسب نکرده است.

شکل ۱۱. برون‌فکنی و آینده‌نگری نمره تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی با فرض تداوم روند موجود در قالب الگوی رفتاری نزولی

نتیجه‌گیری

مطالعه پیش رو در چارچوب روش‌شناسی پژوهش سببی کوشید تا به آینده‌نگری جایگاه تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی بپردازد. نویسنده به‌خوبی آگاه است که رتبه‌بندی‌های بین‌المللی از آسیب‌مصون نیستند. از جمله آنکه به دلیل محدودیت داده به‌خوبی معرف پدیده مورد سنجش نیستند. همانند شاخص جهانی شادی که به‌درستی مفهوم شادی را نمی‌سنجند؛ شگفت آنکه کشورهای اسکاندیناوی که از این شاخص بالاترین رتبه را کسب می‌کنند، دارای بیش‌ترین میزان افسردگی و خودکشی هستند و یا آنکه با رویکردی تعمیم‌پذیر قصد همسان‌سازی داشته و به‌خوبی معرف تفاوت‌ها و تنوع‌های بین‌شهری نیستند. اما باوجود این آسیب‌ها، شرکت و حضور در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی در فضای شبکه‌ای، به‌شدت هم‌پیوند، جهانی شده و رقابت‌پذیر به دستورکار اصلی متولیان توسعه شهری بدل شده است تا از آن

طریق بتوانند جایگاهی برتر در شاخص‌های چنین و چنان برای خود فراهم کنند و "ترین" شوند. ترین شدن با تمامی ایراداتی که به همراه دارد، از طریق تحریک طبقه خلاق، سرمایه‌های گریزنا، شرکت‌های نوآور و دانش‌بنیان ارزش‌آفرین و رویدادهای بین‌المللی به مهاجرت و حضور در آن شهر باعث افزایش کیفیت زندگی، رشد اقتصادی و تولید ثروت می‌شود. گرچه ممکن است توزیع عادلانه ثروت را به همراه نداشته و باعث بیرون‌گذاری سلیقه‌های گروه‌های خاصی از شهر شود که نه واجد تخصص و مهارت و خلاقیت خاصی هستند و نه در چرخه تولید و ارزش‌افزایی به کار می‌آیند و از این جهت اصول انسانی و پایداری توسعه را زیر سؤال برند. کمالینکه ریچارد فلوریدا، واضع نظریه طبقه خلاق که بهبود کیفیت زندگی شهرها در جهان برای جذب طبقه خلاق را از ملزومات رشد و رقابت‌پذیری اقتصادی می‌داندست، اکنون اذعان داشته است که این رویکرد یک‌سونگر منجر به حذف عده‌ای از شهر ناشی از تبدیل شهر "ترین" به شهری استطاعت‌ناپذیر و تبعیض‌آمیز می‌شود. آموزه قابل‌اهمیت از این بحث این است که لازم است مدیریت شهری با پذیرش ضرورت حضور تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی و کوشش در راستای ارتقا و بهبود وضعیت بدین امر یاری رساند. پژوهش پیش رو کوشید در قالب دو سناریو نخست صعود آرام و تدریجی وضعیت به جایگاه سال ۲۰۲۰ و دیگری نزول وضعیت به جایگاه سال ۲۰۱۶ را پیش‌بینی کند. تحقق سناریوی بهبود وضعیت البته مستلزم ارتقا شاخص‌های کلان اقتصاد سیاسی و بهبود اوضاع کلان اجتماعی - فرهنگی سرزمینی است که از دستورکارهای مدیریت شهری و دیپلماسی شهری خارج است و به‌مثابه عدم قطعیت و نامعلومی بر رتبه تهران اثرگذار است. مواردی نظیر بهبود وضعیت اشتغال، برقراری حکمروایی شایسته و افزایش شفافیت و پاسخ‌گویی، بهبود محیط کسب‌وکار و ایجاد امنیت اقتصادی، پذیرش و شکوفایی نوآوری از پیش‌ران‌های کلیدی اثرگذار بر جایگاه آتی کلان‌شهر تهران به شمار می‌روند. مواردی که زمینه‌ساز جذب سرمایه، طبقه خلاق و نوآوری خواهد شد. اما پیش‌تر نیز نشان داده شد که عزم بین‌المللی مدیریت شهری در حضورپذیری مؤثر و مداوم در مجامع و مؤسسات معتبر رتبه‌بندی بین‌المللی از طریق فراهم‌ساختن و انتشار مستمر پایگاه‌داده معتبر از شاخص‌های شهری، بهبود شاخص‌های مطرح و نیز تقویت دیپلماسی شهری کم‌اثر نبوده و می‌تواند حتی در فضای نامطلوب کلان اقتصاد سیاسی نیز جایگاه شهر را ارتقا دهد.

در این رابطه تبدیل موضوع دیپلماسی و رتبه‌بندی شهری به یکی از دستورکارهای اصلی و اساسی مدیریت شهری، نه صرفاً در سال‌های میانی مدیریت، بلکه از همان ابتدا تا انتها، ضروری به نظر می‌رسد. در این رابطه نهادسازی و شکل‌گیری ساختار ویژه این موضوع از پیشنهادات اساسی است. نهادی مشارکتی با حضور حداکثری دست‌اندرکاران و بازیگران کلیدی و اثرگذار در ارتقا جایگاه و رتبه تهران، که امر آموزش و ترویج و اطلاع‌رسانی را برعهده داشته باشد، گفت‌وگو، جریان‌سازی و برپا، به پژوهش، بررسی و آسیب‌شناسی مداوم و سالانه وضعیت تهران در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی و تبیین وضعیت بپردازد، تولید و یکپارچه‌سازی مستمر داده‌ها و آمارهای موردنیاز را در دستورکار قرار دهد و هم روابط بین‌المللی قوی را با مؤسسات معتبر برقرار کند. در غیاب چنین نهادی، که از عهده موارد بالا برآید، امر رتبه‌بندی شهری تنها به موضوعی لوکس و تشریفاتی، نمادین و تبلیغاتی بدل می‌شود که در دوره‌ای از مدیریت شهری در دستورکار قرار گرفته و در دوره‌ای دیگر به فراموشی سپرده می‌شود.

- A.T.Kearney. (2019). Global City Index. A.T.Kearney.
- Barkham, R., Brown, K., & Parpa, C. (2014). Resilient Cities: A Grosvenor Research Report. Grosvenor. DOI: [10.13140/RG.2.1.3066.5683](https://doi.org/10.13140/RG.2.1.3066.5683)
- Booyens, F. (2002). An Overview And Evaluation Of Composite Indices Of Development. Kluwer Academic Publishers, 116-146. DOI: [10.1023/A:1016275505152](https://doi.org/10.1023/A:1016275505152)
- Breul, M. (2019). Cities in 'Multiple Globalizations': Insights from the Upstream Oil and Gas World City Network. *Regional Studies, Regional Science*, 6(1), 25-31. DOI: [10.1080/21681376.2018.1564628](https://doi.org/10.1080/21681376.2018.1564628)
- Cary, F., & Anna, F. (2014). Design And Use Of Composite Indices In Assessments Of Climate Change Vulnerability And Resilience . Satellite : USAID from the American people.
- Conway. (2018). The World's most Competitive Cities. Conway.
- Fainstein, S., Gordon, I., & Harloe, M. (2011). Ups and Downs in the Global City: London and New York in the Twenty-First Century. In G. Bridge, & S. Watson, The New Blackwell Companion to the City. Blackwell Publishing. DOI: [10.1002/9781444395105](https://doi.org/10.1002/9781444395105)
- Friedmann, J., & Wolff, W. (1982). World city formation: an agenda for research and action. *International Journal of Urban and Regional Research*, 6(3), 309-344. DOI: [10.1111/j.1468-2427.1982.tb00384.x](https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.1982.tb00384.x)
- Giffinger, R., Haindlmaier, G., & Krama, H. (2010). The role of rankings in growing city competition. *Urban Research & Practice*, 3(3), 299-312. DOI: [10.1080/17535069.2010.524420](https://doi.org/10.1080/17535069.2010.524420)
- IPSOS. (2017). Ipsos Top. IPSOS Public Affairs.

- Kearney. (2022). The 2022 Global Cities Index. Kearney.
- Kelly, R., Ratcliffe, J., & Gannon, J. (2006). The Competitive Global City 2030: a Futures Approach. Futures Academy.
- Legatum. (2011-2013). The Legatum Prosperity Index. Fourteenth Edition.
- Longworth, R. (2012). Urban America: U.S. Cities in the Global Era. *Journal of International Affairs*, 65(2), 97-110. URL: <http://www.jstor.org/stable/24388221>
- Nijman, J. (2007). Introduction—Comparative Urbanism. *Urban Geography*, 28(1), 1-6. DOI: [10.2747/0272-3638.28.1.1](https://doi.org/10.2747/0272-3638.28.1.1)
- OECD. (2008). Handbook on Constructing Composite Indicators. Methodology and User Guide, OECD Publishing, Paris, DOI: [10.1787/9789264043466-en](https://doi.org/10.1787/9789264043466-en)
- Oswin, N. (2019). Global city futures: Desire and development in Singapore. Athens: The University of Georgia Press. DOI: [10.2307/j.ctv5npjw5](https://doi.org/10.2307/j.ctv5npjw5)
- Robin, E. (2021). City Benchmarking, Globalized Urban Scholarship and the View from Above: Reflections on a Few Absences. *International Journal of Urban and Regional Research*, 45(2), 378-380. DOI: [10.1111/1468-2427.12976](https://doi.org/10.1111/1468-2427.12976)
- Robinson, J. (2016). Comparative Urbanism: New Geographies and Cultures of Theorizing the Urban. *International Journal of Urban and Regional Research*, 40(1), 187-199. DOI: [10.1111/1468-2427.12273](https://doi.org/10.1111/1468-2427.12273)
- Salvatore, G., Alessio, I., Menelaos, T., & Gianpiero, T. (2018). On the Methodological Framework of Composite Indices: A Review of the Issues of Weighting, Aggregation, and Robustness. 62-64. DOI: [10.1007/s11205-017-1832-9](https://doi.org/10.1007/s11205-017-1832-9)
- Short, J. R. (2004). Black Holes and Loose Connections in the Global Urban Network. *The Professional Geographer*, 295-302. DOI: [10.1111/j.0033-0124.2004.05602012.x](https://doi.org/10.1111/j.0033-0124.2004.05602012.x)
- Taylor, P. (2013). The Remarkable Legacy of Peter Hall's (1966) *The World Cities*. *GaWK Research Bulletin* 423.
- Taylor, P., & Derudder, B. (2016). *World city network: A global urban analysis*. London: Routledge. ISBN 0-203-63405-5 Master e-book ISBN
- TEIU. (2012). The Global City Competitiveness Index. The Economist Intelligence Unit.
- The Economist Intelligence Unit. (2020). *Democracy Index 2020*. A report by The Economist Intelligence Unit.
- UN. (2018). *The World's Cities in 2018—Data Booklet*. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division.
- World Economic Forum. (2021). *Global Gender Gap Report*.
- Zong, Y. (2024). The research on the factors affecting the World Happiness Index. *Proceedings of the 2nd International Conference on Mathematical Physics and Computational Simulation*. DOI:10.54254/2753-8818/41/2024CH0202 .
- Information and Communication Technology Organization of Tehran Municipality, (2009-2018), *Statistical yearbook of Tehran municipality*. (in Persian)